

Scena este următoarea: într-o încăpere de mari dimensiuni un personaj stă așezat la un birou, un picior îndoit sub scaun, calcâiul ridicat, piciorul drept întins înainte sprijinit pe toată talpa, tibia formând cu orizontala coapsei un unghi de aproximativ patruzeci și cinci de grade, amândouă brațele rezemate de marginea biroului, deasupra mâinile ținând o foaie de hârtie (o scrisoare?) pe care privirea stă ațintită. Personajul e gol. Deși de o anumită vârstă, cum îl arată fața împlinită cu trăsături aspre, cu falci proeminente, fără îndoială practica regulată a exercițiilor fizice, cum e adeseori cazul la călăreți sau militari, i-a menținut o musculatură viguroasă al cărei contur, în pofida corpolenței, se poate observa sub stratul de grăsime, chiar cutelele abdomenului aliniate orizontal, puternice, cum aveau luptătorii de altădată a căror greutate, departe de a le diminua forța, le-o sporesc. Un al doilea personaj ceva mai tânăr, și acesta gol, stă în picioare la celălalt capăt al biroului, în poziția clasică a atletului în repaus, greutatea corpului lăsată pe piciorul stâng, brațul drept atârându-i pe lângă corp, brațul stâng îndoit la piept strângând în palmă un cartonaș dreptunghiular. Și la el practica statornică a exercițiilor fizice a dezvoltat o musculatură puternică, deocamdată fără cusur. Se observă cum se umflă bicepsul brațului îndoit la piept. Torsul, ai cărui pectorali și abdominali ies puternic în evidență, amintește de pieptarul platoșelor romane modelate artistic, reproducând în bronz detaliile unui nud desăvârșit. În partea de jos a pântecelui, aproape deloc îngroșat și spân, sexul scurt, terminat printr-un sfârc format din încrețirea prepuțului, atârna peste pungile pline ale testiculelor care îl proiectează ușor înainte. Pe sub pielea fină, se pot observa ramificațiile venelor, mai pronunțate pe antebrate, pe dosul palmelor, pe pulpe și pe labele picioarelor prin care străbat ca rădăcinile unui arbore. Contrastul dintre nuditatea celor două personaje și decor, mobilierul stil, conferă scenei o caracteristică neobișnuită, accentuată și de factura desenului executat pe o foaie de hârtie (sau pe o pânză cu granulație foarte fină) cu ajutorul unei mine de plumb minuțios și incontinuu

(într-un mod aproape maniac) ascuțită de artist în timpul lucrului. Așa cum trupurile goale sunt desenate cu voită detașare înfățișând în detaliu anatomii stereotipe inspirate din arta antică, tot astfel obiectele din jurul lor, încăperea în care stau cele două personaje sunt reprezentate cu răceala specifică executării proiectelor de arhitectură oferind privirii nu monumente deja existente ci combinații și îmbinări de forme plâsmuite de închipuirea lor, cu referire doar la ele însele, iar liniile cenușii, de o finețe de neînchipuit, trasate cu sfoara sau rotunjite după curbe perfecte, aștern granițe nu între corpuri (carne, lemn, marmură) și spațiul ce le înconjoară, ci între suprafețe albe care se îmbină între ele după tonalitățile sau unghiurile lor. Este evident că lectura unui atare desen nu-i cu puțință decât pe baza unui cod de scriere dinainte acceptat de fiecare din cele două părți, desenatorul și spectatorul. Astfel, așa cum în geometria descriptivă se admite că două drepte care se intersectează înseamnă – și nu reprezintă – existența unui plan, spațiul închis între pereți este doar sugerat prin câteva linii indicând laturile diedrelor pe care le formează între ele sau cu tavanul, sau pardoseala al cărei contur apare într-o perspectivă riguros calculată. În exterior, prin deschiderea dreptunghiulară a ferestrelor înalte, se zărește o fațadă lungă (a unui palat fără îndoială) cu trei rânduri de ferestre cu frontoane deasupra (triumphiulare la primul etaj, în arc de cerc la al doilea, ferestrele celui de-al treilea și ultimului etaj fiind înconjurate doar de un brâu în relief), desenată și aceasta cu precizia răbdătoare și meticuloasă cerută de releveul unei fațade, totul numai din linii (ca și mobilierul, biroul, fotoliul) fără umbre, acestea fiind folosite doar la redarea musculaturii celor două trupuri goale care în acest cadru de epură capătă un contur cu atât mai ciudat cu cât la picioarele lor nu se întinde nici o umbră, de parcă s-ar fi aflat acolo, tăiate în marmură și modelate în relief, asemănătoare unor personaje desprinse dintr-un basorelief și lipite apoi pe foaia de hârtie și nu stând pe un soclu sau în picioare pe pardoseală în rece decor geometric. Se pare că artistul, procedând la o alegere personală a valorilor, a căutat, în scena înfățișată, să facă o clară deosebire între diferitele elemente în ordinea importanței pe care le-o atribuia după cum o dovedește modul diferit în care le-a tratat, adică, mai întâi: obiectele neînsuflete (afară de pardoseală, pereți, mobile, ferestre și peisajul exterior, se mai pot vedea, reprezentate în aceeași manieră, adică în

linii neumbrite: o hartă mare veche atârnată de un perete, cu roza vânturilor, lanțurile muntoase de forma unor mușuroaie de cârțiță, conturul discontinuu al unei coaste cu promontorii stâncoase, cu fluviile șerpuitoare și ramificate – și de asemenea o voluminoasă hartă a lumii, înconjurată la ecuator de un cerc zodiacal și urcată pe un soclu cu trei picioare); în al doilea rând: pielea, trupurile musculoase, cu vine și cu neregularități meticuloase desenate și umbrite, asemănătoare întru totul marmurei cenușii; în sfârșit în al treilea rând: capetele celor două personaje ce nu mai sunt doar desenate și umbrite ci pictate în culori frământate în ulei, întocmai ca și când ar fi fost vorba despre niște statui cărora un hâtru bun de glume le-ar fi colorat fețele și pieptă-natura imitând carnația și părul. La unul din ei, cel care stă în picioare la capătul opus al biroului (în ciuda faptului că aeolo se află un scaun ce pare să fie destinat folosirii de către vizitatori), stratul de vopsea aplicat pe marmură se oprește puțin dedesubtul bărbiei. Părul de tăciune se lasă pe tâmpile în șuvițe răvășite parcă de un vânt ce ar bate din spate. Cu trăsăturile deja aspre deși tinerești, chipul său exprimă nepăsare, disimulând poate o oarecare ironie sau un oarecare dispreț. Capul este lăsat ușor pe spate, într-o poziție reglementară, a cărei rigiditate pare că o exagerează într-adins. Emană din el ceva slugarnic și semeț în același timp, fără îndoială reacția instinctivă a unui bărbat tânăr aflat în prezența unui personaj mai în vârstă și mai cu vază. La colorarea acestuia din urmă, cel așezat la birou, s-a lucrat mai asiduu. Nefiindu-i suficient să picteze chipul puternic și sanguin, ușor aprins la față, cu păr des castaniu ce începe să încărunească, artistul, mergând mai departe, l-a înveșmântat într-o tunică de culoare albastru-regal, cu guler înalt și roșu, pe care se revarsă coama bogată. Stratul de vopsea albastră se oprește exact (afară de câteva alunecări ale penelului) deasupra sfârcurilor, și tunica este împodobită cu epoleți cu ciucuri auriți ce-i atârnă pe brațele cenușii, dezgolate până la încheietura mâinilor pe care ca să zic așa coloristul le-a înmănușat în piele omenească, de asemenea ușor înroșită, mai cu seamă în vârful degetelor ce apucă strâns foaia de hârtie de un alb-gălbui, pictată cu migală în *trompe-l'oeil*, cu umbre fine redând îndoiturile hârtiei iar însemnările fiind scrise cu o cerneală de culoarea ruginii. Semnificativ este că ambele chipuri nu sunt doar schițate, așa cum procedează de obicei un pictor când începe un tablou, punând la repezeală ici-colo câteva tușe de

culoare pentru a stabili armonia generală, chiar dacă urma să revină asupra cutărei sau cutărei părți, chiar dacă avea s-o reia în întregime de la capăt în funcție de evoluția lucrării în curs; dimpotrivă, aspectul fiecăruia din cele două chipuri are un „finisaj” lucrat până în cele mai mărunte detalii (de pildă un neg pe marginea uneia din nările personajului care stă așezat) și care arată că artistul nu avea să mai schimbe nimic. În plus, deși în încăperea foarte spațioasă lumina zilei nu pătrunde decât prin cele trei ferestre înalte situate pe aceeași parte, lumina difuză (spre deosebire, între altele, de tratarea realistă și în contrast a luminii de către unii pictori olandezi) adaugă ceva la insolitul acestei scene, scaldând chipurile din toate părțile, asemenea luminii, artificial răspândite, ce cade din glasvandurile atelierelor de pictură în care, în liniște, pozează pe estrade modele goale al căror tors respiră calm fără să tulbure nemișcarea trupurilor incremenite în atitudini de statui în fața unor paravane drapate cu serj verde. Aceasta, adăugându-se la lipsa oricărei alte culori (atât pe trupurile umbrite cât și pe fundal, pe mobile) și la faptul că artistul a mers cât de departe s-a putut cu finisarea porțiunilor pictate (doar un albastru-deschis, un simplu frotiu, mai mult sugerat decât redat, a fost aplicat deasupra minuțioasei schițe a clădirii spre care dau ferestrele și fără măcar să-i acopere toată partea de sus) pare să confirme că nu este vorba aici despre o pânză neterminată ci despre o operă considerată de autorul ei pe deplin izbutită și în care, prin virtutea culorii, sunt înadins privilegiate și scoase în evidență din contextul lor cele două chipuri, epoleții auriți, mâinile personajului care stă așezat și scrisoarea pe care acesta tocmai o citește.

Totodată, o cercetare mai atentă a imaginii dă impresia că autorul ei a ezitat în privința episodului pe care a ales să-l pună în scenă. Se poate într-adevăr observa că (deși a fost ștearsă cu grija iar acum apare într-un gri foarte deschis, fantomatică parcă) mâna dreaptă a personajului care stă așezat a fost desenată inițial într-o poziție diferită: la distanță de scrisoarea ce continuă să fie ținută cu mâna cealaltă, ea se ridică puțin, cu degetele pe jumătate desfăcute în evantai, într-un gest neglijent și poruncitor totodată, ca gestul cuiva care îi cere unui inferior sau unui inoportun să părăsească încăperea, cu degetul arătător în direcția ușii. Se pune totuși întrebarea dacă acest gest (a-i cere să părăsească încăperea) are loc înainte ca destinatarul să ia cunoștință de conținutul scrisorii (pe care celălalt personaj cu o expresie

ușor malițioasă în pofida atitudinii sale respectuoase pare să-l cunoască deja) sau în timpul lecturii acesteia, ori după, cu scopul de a rămâne singur pentru a o mai citi o dată căci, în timp ce continuă să-și fluture molatic mâna, bărbatul care stă așezat nu-și înalță capul, privirea continuând să-i rămână pironită, ca hipnotizată, pe foaia de hârtie despăturită.

El¹ are cincizeci de ani. Este general comandant al artileriei armatei italiene. Își are reședința la Milano. Poartă un veston cu guler și pieptar brodate cu fir de aur. Are șaizeci de ani. Supraveghează încheierea lucrărilor la terasa conacului său. E înfodolit într-o veche manta militară îmblănită. Vede puncte negre. Seara avea să moară. El are treizeci de ani. E căpitan. Merge la operă. Poartă un tricorn, o tunică albastră strânsă pe talie și o sabie de ceremonie. El este ambasador la Neapole în timpul Directoratului. Se căsătorește prima dată în 1781 cu o tânără olandeză protestantă. La treizeci și opt de ani este ales membru al Adunării naționale în același timp în departamentele din Nord și din Tarn. În iarna anului 1807 este guvernator al regiunii Stralsund în Pomerania suedeză. Cumpără un cal la Friedland. E un colos. Îi scrie cu umor unui prieten că pentru statura sa scundă de cinci coți și nouă degete a luat prea mult în greutate. În 1792 este ales în Convenție. Îi scrie vătășitei sale Batti să se ocupe de replantarea gardurilor de păducel. Expulzat din Neapole e nevoit să se apuce în grabă de navlosirea unei corăbii geneveze pentru a fugi. Se asociază cu un oarecare Garrigou pentru exploatarea unor mine de fier din valea Aveyron. Votează moartea regelui. Este reprezentant al poporului în misiune. Poartă un bicorn împodobit cu pene tricolore, o uniformă cu fireturi roșii, cizme răsfrânte și o centură de asemenea tricoloră. La data de 16 ventôse anul III este ales în Comitetul Salvării Publice. Organizează de la Milano ceremonialul vizitei împăratului în regatul Italiei. În plină Teroare este ales secretar al Convenției și salvează

¹ Repetarea pronumelui El servește introducerii a trei personaje centrale reprezentând epoci și locuri diferite, trăind evenimente marcate deopotrivă de haos și violență: LSM un general în slujba Revoluției apoi a imperiului (cap.1, 3 și 5), un strămoș al autorului care în *Georgicele* reproduce texte din arhiva acestuia din care se și inspiră în reconstituirea figurii generalului și a împrejurărilor trăite de acesta; comandantul unui regiment de cavalerie din timpul celui de-al Doilea război Mondial (cap. 2) (ca și în romanul *Drumul Flandrei*, scriitorul valorifică aici experiența proprie; O. apărător al cauzei republicanilor în timpul războiului din Spania (1936-1939) (cap.4). (n.tr.)

o regalistă care va deveni a doua lui soție. Într-un raport se spune despre el că avea o sănătate de fier și un curaj nedezmintit. Timp de mai bine de un an le-a ținut piept în Corsica, cu mai puțin de o mie două sute de oameni insurgenților paoliști susținuți de escadrele lui Hood și Nelson. La Farinole a fost rănit la picior. Corabia pe care s-a imbarcat la Neapole e capturată pe mare de un corsar turc. *Bate în retragere cu regimentul său prin Belgia. Timp de patru zile e cu neputință să fie deșeuți caii.* În Pomerania se plânge de frig, de sănătatea și de rănilor sale. Este membru al primului Comitet militar al Adunării legislative. A făcut să fie votat un decret ce-l condamna la moarte pe comandanții din orașele de garnizoană asediate pe care le-ar abandona în mâinile dușmanului. *Sunt hărțuiți de aviație și regimentul suferă pierderi grele.* Corsarul turc îl dă pe mâna beilui din Tunis. Face parte din Sfatul Batrânilor. Poartă o tocă de culoare albastru deschis, o capă albă cu falduri, un brâu roșu cu capetele atârând într-o parte, ciorapi și pantofi cu cataramă. Le ia apărarea babușiștilor. Se ocupă de construirea șoselei de la Cahors la Albi. *În seara din duminică Rusaliilor traversează din nou fluviul Meuse în mare grabă înainte ca podurile să sară în aer.* Inspectorul general d'Orbey îi apreciază hotărârea, pregătirea, obiceiurile și comportamentul. E decorat cu Crucea Sf. Ludovic. Îl prinde și-l împușcă pe șeful trupelor paoliste. Cumpără la Tunis un armasar arab căruia îi dă numele de Mustafa în amintirea lui Sidi Mustafa, cumnatul beilui, care i-a făcut captivitatea mai ușoară. Îi recomandă vătășitei sale să strângă mult bălegar. Împreună cu Camot și cu Buboies-Crancé obține cel mai mare număr de voturi la alegerea celui de-al doilea Comitet militar. La întoarcerea sa din Prusia i-a adus la cunoștință M.S. Imperiale că a slujit-o întotdeauna cu devotament și că este singurul dintre generalii Marii Armate care încă nu a fost făcut conte și nici înzestrat. *Fluviul Meuse curge pe fundul unei văi printre maluri abrupte răpoase și împădurite. Un grup de călugărițe purtând scufii cu colțuri albe și care se încurcau în lungile lor fuste albastre traversează podul alergând odată cu ultimii cavaleriști în retragere. El își biciuiește calul istovit cu șnurul din piele desprins de la garda sabiei sale.* Din pricina stării precare de sănătate nu este numit la comandamentul artileriei unei armate în Spania. Îi scrie unui prieten că nu se va trage nici un foc de armă și că nu-i nici o glorie de câștigat. Este mare ofițer al Legiunii de Onoare. Îi

da vătășitei sale instrucțiuni amănunțite pentru îmbutelierea vinului. E trimis în misiune pe lângă armata din Nord. Împreună cu colegul său Choudieu îi grațiază pe cei două mii de englezi din garnizoana de la Nieuport. Robespierre și mai mulți membri ai Comitetului Salvării Publice îl acuză de indulgență. Îl salvează Termidor. *Soarele aruncă o lumină fugară asupra mâinii ce rasfoiește caietele de tip registru cu paginile acoperite de un scris uniform.* Este comandantul artileriei în armata Rinului. Cumpără în Elveția o iapă pe care o numește La Fribourgeoise. Inspectează fortărețele din Italia de Nord. Retrăge de la casa Gerit Wanhorsgstraten și Fiul trei scrisori la termen, una de 3 669 de livre scadentă la 10 ventôse anul 14, a doua de 3 974 de livre scadentă la 10 ventôse anul 16, a treia de 4 281 de livre scadentă la 10 ventôse anul 18. Pielea uscată a mâinii este de un ocru-deschis, ușor mai roșiatică de-a lungul oaselor și străbătută de mii de încrețituri, ca mătasea gofrată. Semnează în numele Comitetului Salvării Publice avansarea lui Pichegru la comandamentul armatelor reunite din Moselle și Rin. Atașează la textul decretului urările sale personale. Îi îndeamnă pe reprezentanți să apere fără nici o ezitare fluviul Meuse. *Coamele cailor sunt lac de sudoarea ce înleiază firele de par de culoare arămie formând pete întunecate. În locurile în care freacă hamul și pe latura interioară a coapselor aceasta se adună într-o spumă cenușie.* În 1811 este guvernator militar al Barcelonei. A scris că a suferit un atac de apoplexie dar că este pe deplin restabilit. Scrie versuri pentru o actriță. *Duminică Rusaliilor a fost foarte însoțită. Când trec ei podul, fundul văii cu pereții abrupti este deja cotropit de umbră.* Prima soție îi moare după ce i-a născut un fiu la conacul din Saint-M... Sosind în Corsica scrie cu bună dispoziție Convenției Mă duc la Calvi, unde nu am de gând să cruț pe nimeni, dacă dușmanii vor veni să ne atace nu ne vor prinde, chiar de va trebui să arunc în aer locul cu mine cu tot. La Milano a doua lui soție este pretutindeni însoțită de un mic negru pe nume Salem pe care ține să-l îmbrace după moda orientală cu turban și șalvari. Ea se piaptănă în stil antic grecesc pentru a o imita pe Joséphine de Beauharnais cu care se spune că seamănă. *După sosirea sa la Barcelona el se angajează în milițiile populare. Luptă în timpul iernii pe frontul din Aragon.* Participă la campania din Belgia. Participă la campania din Olanda. Participă la campania din Elveția. Participă la două campanii în Italia. Participă la campania